Ч. 111. Чернівцї, недїля дня 18. вересня (1. жовтня) 1905 р. Річник XXI.

ВИХОДИТЬ в ЧЕРНІВЦЯХ що середи, пятницї і недїлї, з тижневим додатком „РУСКА РАДА“.

Редакция, адміністр. і експедиция при улици Петровича ч. 2.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застережене. — Реклямациї неопечатані вільні від оплати почтової.

БУКОВИНА

ПЕРЕДПЛАТА на „БУКОВИНУ“ разом з „Рускою Радою“:
на цїлий рік . . . . . 20 К. — с.
„ пів року . . . . . 10 „ — „
„ чверть року . . . . 5 „ — „
„ місяць . . . . . . 1 „ 70 „

Поодиноке число „Буковини“ 16 сотиків.

Передплата і належитість за інсерати платні в Чернівцях.

РАДА ДЕРЖАВНА.

Парлямент отворив зручною а повдержливою промовою бар. Ґавч, в якій між иньшим заявив, що він не мав рішаючого впливу на хід подій в Угорщинї, та що дневникарскі вісти про се є пересаджені. Дальше заявив бар. Ґавч, що він в засадї не є противником розширеня права виборчого і що в Чехії буде нагода переконати ся, що він готов зробити все для наданя широким кругам прав полїтичних. Впрочім цїлий розвиток відносин в Европі вказує ясно на то, що есть змагане в напрямі повільного розширеня права виборчого... „Загальне право виборче може опирати ся лиш на кріпкій і тревалій основі народних відносин, а в нашій державі відносини народні можуть то зробити, що то, що мало би бути наданем всїм рівних прав, могло би стати ся обмеженем найважнїйших і найсправедливійших інтересів, бо рішало би ся після механїчної цифрової засади такі справи, котрі по своїй природї того не зносять.“ Вкінци виложив президент кабінету плян будучої працї парляменту. „Теперішна сесия мусить бути лиш дуже коротка зі взгляду но пильне скликане соймів краєвих. В послїдній третинї падолиста збере ся Рада державна знову, щоби сповняти свою задачу без відроченя аж до кінця червня або початку липня слїдуючого року. В місяци липни була би висока Палата розвязаня а в другій половинї вересня або в першій жовтня відбули би ся нові вибори. Єсть то речинець, котрото бажає собі населене зі взгляду на свої господарскі інтереси. Не таю, однак, що речинця того правительство рішучо не відложить, припускаючи, що панове не для правительства але для держави сповните свій обовязок. Не від Вашого становища супротив правительства, але від того, чи хочете дати державі то, чого она потребує, буде зависїти, чи правительство не буде змушене вже скорше відкликати ся до населеня.“ (Пос. Вольф: Чим скорше тим лїпше.)

На внесене посла Ґроса розпочала ся в парляментї дискусия над промовою Ґавча, яку розпочав пос. ґр. Штернберґ, остро атакуючи социалїстичну пресу, Ґавча, двірску камарилю, а хвалячи бар. Феєрварого, який хотїв завести загальне право голосованя.

На слїдуючім засїданю промавляв перший пос. Лехер і в незвичайно обдуманій промові закинув програмі праць правительства, що як на цїлий рік она є за тїсна, уложена під натиском трудностий, ограничаючись тілько до ухваленя провізорий буджетових. Торговельна полїтика правительства узглядняє головно аґрарні інтереси, а промисл є тілько компензацийним предметом. В кінци що до угорскої справи констатує бесїдник, що бар. Ґавч потвердив всьо те, що говорено про его інтервенцию. Угорщина є тепер шляхоцкою републикою, в якій король є тілько „лїпшим ґрафом“. Однак шляхоцка република для новочасної держави є вже машиною не до ужитя і тому належить уважати виборчу реформу на Угорщинї патріотичним почином. Пос. Пернерсторфер критикує програму президента мінїстрів і виступає остро против его становища в справі загального голосованя, закінчивши свою промову ось яким зворотом: „Нехай президент мінїстрів глядить, щоби пануюча в Росиї революция не вибухнула також в Австриї, а тодї закличуть знехтовані ним робітники: проч з династиєю! проч з ворогами люду! Барон Ґавч є нашим смертельним ворогом, тому кличемо: Проч з Ґавчом!“

По нїм промавляли ще посли Сильва-Тарука, Офнер і Тавчар.

На пятничнім засїданю внесли польскі людовцї та пос. Романчук і тов. наглячe внесене в справі заведеня загального права голосованя. — В дальшій дискусиї над промовою бар. Ґавча промавляли посли Демель і Зомер, виказуючи кривди Нїмцїв (!) на Шлеску, а по них презес кола ґр. Дїдушицкий, Шустерсіч, Гофман-Веленгоф. Відтак забрав ще раз слово бар. Ґавч, прецизуючи поодинокі точки своєї деклярациї та полемізуючи із опозицийними бесїдниками. По нїм промовив пос. Шумаєр, та підчас його промови прийшло до такої бучі між социялїстами, а антисемітами, що треба було засїдане перервати ради опорожненя ґалериї, а незабаром його таки замкиено. — Слїдуюче засїдане в понедїлок по полудни.

З'їзд земских і городских дїячів в Москві.

Дня 25. с. м. в помешканю темніковского уїздного предводителя дворяньства Ю. А. Новосїльцова розпочав свої наради третий з черги з'їзд земців, який має також характер „приватний“. Московский ґенерал-ґубернатор дозволив его лише під услівєм, щоби на нарадах був заступник адмінїстрациї з правом розвязаня наради а в потребі ужитя полїциї або й війска, колиб переступлено услівя подиктовані з'їздови мінїстром справ внутрішних. В нарадї брало удїл 126 представителїв земств і 68 заступників городских управ. На з'їздї заступлені також не-земскі країни як „Севєтно-западний край“, Польща, область доньского війска і Сибір.

Вісти про з'їзд доволї скупі, бо спершу над усїми кореспонденциями переводив дуже строгу цензуру відпоручник московского ґенерал-ґубернатора. Доперва на телеґрафічну жалобу анґлїйского журналїста Уілїяма Стеда (Stead), переслану на руки Трепова стала цензура трохи лекша.

На прядку дневнім стояли такі справи: відношенє земств і міст до державної думи, полїтична програма, полїтичні і загально людскі права, місцева автономія, права народностий, орґанїзация судівництва, питанє селяньске, місцева самоуправа, публичне вихованє і програма економічна.

Наради з'їзду отворив президент московского земства Головін і представив відпоручника правительства в особі Воронїна, шефа канцеляриї московского ґенерал-ґубернатора. Президентом з'їзду вибрано однодушно ґр. Гайдена. При дискусиї над першою точкою дневного порядку — становища земств і міст супротив державної думи — поодинокі члени з'їзду промовляли за бойкотованєм думи, але загал заявив ся за бранєм участи в аґітациї виборчій, у виборах і в думі. Задачию думи має бути боротьба против бюрократиї в імя свободи і рівности. По довгій дебатї ухвалено резолюцию такого змісту: „З'їзд відпоручників земств і міских рад заявляє, що дума після серпневого закона не є збором народним в правдивім значіню. Але зваживши, що передвиборчі збори, гуртуючи значну часть социяльних елементів усеї держави, зможуть помочи социяльному рухови до осягненя полїтичних прав, узнає ся за річ

---

3)

Максим Ґоркий.

Ярмарок в Голтві.

Переклав Сафат Рубинович.

(Конець).

Молоденький жид із скринкою на грудях ходить і кричить:

— Роменський тютюн! Панський тютюн! Міцний тютюн! Чорт курив — димом жінку заморив.

— От це добрий тютюнець, коли від нього жінки мруть! — замічає якийсь Соловій Черевик.

В серединї ярмарку два довгі ряди палаток уформували широку вулицю, усю наповнену народом. Під одним з полотняних дашків примістив ся жид з рулеткою. Його окружає щільно товпа, понайбільше молодїжи, і за еї то почином роздають ся то похмурі, то зворушені голоси:

— Червона! Чорна! Чіт! Програв!

На боцї блїдий і стурбований парубок умовлює другого:

— Онисиме! Дайже мінї карбованець! То я мабудь і відберу свої гроші.... О не іграть би мінї в ту бісову штуку.... Вертить ся, вертить ся — тай виверне твої кармацї....

Гостробородий Ярославець торгує гребінчиками, ножичками, книжками, милом...

— „Пажжалуйтес“! Заграничні товари! Столичні книжки! Вонні мила! Небесні перфуми! Молодий хлопче! — позвольте, щоб вам предложить книжочку до приємного читання? Чи не воля ваша докладно поглянути, дуже цікава історция — смерть пана Івана Іліча, твір ґр. Толстого. При тім і весела комедия — Овочі просьвіти. Дуже тонко осьміяні столичні пани і російські мужики. Продаю за двадцять копійок! Ірафський твір — дешевше як за двогривенника не продасть нїхто. А от еще чи не забажаете — „Князь Серебряний“? Про царя Івана Грозного... для того, що та книжечка вже читана, віддам за трудцять пять копійок! Вірші поета Пушкіна — по пятачку і по три копійки книжка... Прекрасні вірші, самого веселого змісту... „Андрій Безстрашний, русская повість“ цїна три копійки. Япанча, татарский наїздник, взяте города Казаня, розплід курий — не хочете просьвіщати ся? Пять копійок цїна. Машинка до вусів — позвольте „Житіє иже во святыхъ отца нашего“... Красуне купите зеркальце? Запашне мило є. Чого? За Йвана Іліча і гривенник? Напечатано на книжцї — двадцять. За гривенника можу продать от „Еврейскіе разсказы“... Тїтко! Та так гребінчик зломиш... Ласкавенький! — купите бритву? „Загробная жизнь или о том, что жде душу нашу по смерти“... Дуже цікаво знати — цїна полтинник. Не хочете? „Болїзнї домашнїх животїн“ — розцїкавтесь! „Веретаґіянская кухня“... а ось продаю годинники — срібло — як золото, хід правильний, цїна дешева... Почтеннійший! — Не хочете для дочки купити мила? Останнє слово, любий, — за Йвана Іліча, вісімнадцять копійок.

Нї одної секунди не мовчить той сухий і сухорлявий Ярославець, продаючий відразу двом десяткам покупцїв. Його дзвінкий голос приволїкає народ здалека і довкола його краму тїсна товпа. Одні купують, другі просто дивлять ся на продавця, слухають його меткої розсипистої бесїди. Здоровезний вусатий мужик довго витріщував на Ярославця великі та випуклі свої очи і в кінци розсьміяв ся.

— Чого ви пане регочетесь? — спитає його сусїд.

— Та ось він цей Москаль, нехай йому, бісовому сину, гадюка у глотку влїзе. Він зовсїм як та молотїлка язиком обертає. Доброму чоловікови у місяць стїльки не казати, як він у час каже...

*

А коло возів з глиняною посудою з Опошнї — посудою цїкавою що до рисунків, но грубовато виконаною, торгують мужики. Тут не спішуть ся. От якась умлїваюча від спеки жінка з парасолькою в руках підходить, бере макітру, подібну до великоруського горшка — і, оглянувши її, питає:

— Скільки гроший?

— За що? — питаєть ся продавець, лежучи під возом на череві.

— А за макітру...

— Трицять пять копійок...

— О, лишечко! Та то дуже дорого!

— Хибаж?

— А звісно! От вона не рівна, та корява.

— А що-ж ви панї, з цеї макітри стрілять хочете, чи що? За чим бути її рівною. Не стрільба вона, а макітра.

— Та воно вірно... Ще і не гладка вона, та і тускла як то...

— Таже то зеркало, панї, гладке та блестяче — зеркало, а не макітра.

— Вона дренчить...

— О? то значить ся, в неї дїрка є.

— То — то є дїрка.

— Так вже сьвіт устроений, панї, що у нїм всьо дїраве... От і в вас панї, хусточка з дїркою.

Панї червонїє і поправляє хусточку на груди.

— А ви панї, подивіте ся може і знайдете кріпку макітру.

Панї оглядає макітри, а продавець, не рухаючись, лежучи під возом глядить на неї.

— Будьте милостиві, скажіть менї — от така хороша? — показує панї вибрану посудину.

— Це? Зо всїх найлїпша...

Починають торгуватись. То тягне ся довго, часто перериваєть ся перестанками, в часї котрих жінка добачує все нові і нові браки макітри, а купець розкошуєть ся спокоєм в тїни воза. Бойкіще торгують жінки. Вони продають якийсь рожевий напиток, вишнї і тараню. Цїлі купи тої риби лежать на землї, а що її тут дуже люблять — вона розкуповуєть ся гарно. Дзвінкі голоси жінок так і ріжуть вуха.

— Риба чорноморська, керченська, вкусна та солена!

— А от ще найлїпша риба!

*

Вечеріє. Сонце вже низько над лугами і порох, хмарою стоячий над яр-

потрібну, щоби российскі горожани, принявши полїтичну програму поставлену на конференциях заступників земств і міст, вступили в можливо найбільшім числї до думи, як солїдарна ґрупа, щоби вибороти, ґарантиї для горожаньскої свободи й рівности, які ухвалено на попередних з'їздах, і щоби сотворити народне заступництво на основах проголошених з'їздом земств."

Після сего радив з'їзд над уладженем виборчої кампанії, яку має вести один комітет центральний при помочи комітетів льокальних. Щоб перевести найбільше своїх кандидатів, рішено осьвідомлювати населене також ядерними виборчими відозвами.

На другий день радив з'їзд над полїтичною програмою виборчої кампанії, яка обнимала отсих 8 точок: 1. декларация прав горожаньских і чоловічих; 2. загальне право голосованя; 3. рівні суди для всїх станів і народів, урівноправнене селян із иньшими суспільними верствами; 4. недоторканість особи і помешканя, усунене паспортів; 5. народне заступництво із двома палатами на демократичних принципах, контроля буджету і адмінїстрациї; 6. реорґанїзация земств; 7. явність судового поступованя і знесене кари смерти; 8. усунене „усїльонної охрани" і стану облоги. Усїх вісїм точок більшість приняла, та усунене „усїльонної охрани" вважало богато учасників утопією.

При другій точцї — себто при обговорюваню автономії народів, промовив перший проф. Кокошкін (демократ), заявлючись в півторагодинній промові за цїлковитою автономією Польщі. По сїм розвинулась оживлена дискусия, передовсїм, коли проф. Лучицкий зажадав автономії для України. Вкінци поставлено внесене, щоб рішене сеї справи відложити на слїдуючий день. Помимо протестів польских делеґатів—з огляду на пізний час, була вже 1. год. в ночи— тої таки днини над сею резолюцією не голосовано. Слїдуючого дня (27.) промовили за автономією „окраїн" Вроблевский (з Вільна), Попов (Иркутск), Какшаров (Калуґа), Савялов і Кольобакін (Нижний Новгород), а також звісний проф. державного права М. Ковалевский. Проти нац. автономії промавляв лише Ґучков (Москва). Відтак принято резолюцию Кокошкіна, якою признано всїм народам право уладжувати самостійно культурні справи, повну свободу уживаня своїх мов і диялектів в публичнім житю і право зборів і товариств. Российска мова має остати мовою центральних інституций, армії і фльоти. — Наради з'їзду покінчили ся дня 29. с. м.

ІСТОРИЯ АВСТРИЙСКОГО ШКІЛЬНИЦТВА.

Вже давнїйше*) познакомили ми наших читачів на основі працї Ґустава Стракоша-Ґрасмана про здобутки австрийских Славян на шкільній ниві за послїдне 25-лїтє (рр. 1879—1904). Там розказано про здобутки Чехів, Поляків і Русинів. Тепер слїдує короткий огляд здобутків иньших народів славяньских в Австриї за той час. Ґеоґрафічні та економічні відносини Словінців бодай в Каринтиї та Стириї суть так не корисні, що їхні полїтичні а в слїд за тим і культурні змаганя в тих провінциях не в силї повеличатись якимось значнїйшими добутками. Число Словінців супроти Нїмців представляєсь в тих провінциях ось як:

року	в Каринтиї: Словінців	в Каринтиї: Нїмців	в Стириї: Словінців	в Стириї: Нїмців
1800	102.252	241.585	388.419	794.841
1890	101.030	254.632	400.480	847.923
1900	90.495	269.960	409.531	902.343

Ті цифри показують, що число Нїмців в Каринтиї з кождою десяткою лїт збільшаєсь, а число Словінців зменьшаєсь і то в постійній проґресиї. Знова в Стириї збільшаєсь число Нїмців богато сильнїйше, чим Словінців. Та найбільше лихо в тому, що ширші верстви Словінців в Каринтиї, чи радше Каринтийців словіньского походженя довгі часи були дуже байдужні для рідної мови і історії мимо щирих заходів словіньского духовеньства та просьвітного товариства в Цельовци. Ще в р. 1879. нарікає епископ в Цельовци на той сумний факт, що родичі Каринтийців словіньского походженя прямо не понимають ваги та вартости своєї питомої народної школи, що они посилають дїтий до школи лише на те, щоб там навчились нїмецкої мови, доконче їм потрібної в пізнїйших зносинах з Нїмцями. А словіньскі катехети жалують ся (р. 1880) на той сумний факт, що дїти словіньскої нациї в полудневій Каринтиї не знають навіть прочитати словіньского катехізму; бо й справдї не вміли „словеньскі" дїти читати таких букв як: ч, ж, ш.

На те рада шкільна в Цельовци дала катехетам таку раду, щоб они зволили учити словіньских дїтий такого катехізму, який би они вміли читати (себ то на нїмецкій мові). В виду таких відносин серед полудневих Каринтийців бралась словіньских провідників народу прямо розпука. Посол Клюн домагаєсь (21. марта 1879) в парляментї між иньшими того, щоб кр. рада шк. каринтийска не числилась з жаданями родичів і тих, що удержують школи, скоро они жадають науки своїм дїтям не в рідній мові словіньскій, а в нїмецкій, позаяк — мовив він — мимо всего наука мусить відбуватись в рідній мові. І ось по деяких торгах з наказу правительства мусїла кр. рада шк. каринтийска (р. 1890) виготовити нові пляни для народних шкіл полудневої Каринтиї, а ті пляни мали словіньску людність в Каринтиї приневолити до науки своєї рідної мови в більшім обємі, чим доси. Але і сї заходи не вінчались великим успіхом, бо многі „Каринтийцї хоч словіньского походженя", і на дальше зачисляли себе до Нїмців.

Подібно і в Триєстї та Істриї по причинї переважаючої сили Італїйців не змогли Словінцї вибороти собі значнїйших здобутків і лише де-що придбали они для рідної мови в учительскій семинариї в Каподістриї.

За те красшу долю мали Словінцї та їхне шкільництво в Стириї — головнож в Країнї та Ґорициї — де они мають чисельну перевагу. — В полудневій Стириї та Країнї хоч по довгих борбах отворились в істнуючих ґімназиях утраквістичні кляси (зі словіньскою і нїмецкою мовою викладовою).

В кінци стали Словінцї домагатись свого унїверзитету поки що безуспішно*).

1 Кроати не остались по заду; і они здобули собі богато для национальної школи за послїдне 25 лїтє; бо в тім часї кроатска мова виперла італїйску із середних шкіл Дальматиї; те саме сталось і в школах маринарки. В осередку Істриї виросла кроатска ґімназия, а правничі студиї, відбуті на кроатскім унїверзитетї в Загребі, з деякими условинами признають ся важними в Австриї (р. 1904).

На основі представлених фактів констатує автор найперше брак щирої волї у австрийского правительства во виду слушних домагань поодиноких наций на шкільній ниві, що йде поруч із свого рода етичною моралю та полїтичною безпроґрамовостю, та безпляновостю у внутрішній управі державою. Одначе та полїтична безпляновість взагалї ще зовсїм не виключає полїтичних плянів в поодиноких случаях. Бож лише з полїтичних зглядів замикаєсь між иньшими і перед Русинами двері до висших і найвисших шкіл.

Дальшим знаменем центральної управи шкільними справами є як раз єї безсильність во виду могутних більшостий национальних. Вкінци не маловажний і сей момент: брак знаня країни та людий з боку тих високих чинників, які мають в своїх руках управу дотичних провінций.

При таких невідрадних обставинах булоб по думцї автора найхосеннїйше для поодиноких наций, перейняти керму свого питоменного шкільництва у свої руки. Скоро в Швайцариї — кличе автор — поодинокі кантони, а в Нїмеччинї поодинокі держави союзні самі завідують шкільними справами, так чомже як раз австрийскі народи не моглиб сего вдїяти? Алеж бо, щоб національна самоуправа шкільними дїлами стала в Австриї можлива, на те треба перше виразної національної орґанїзациї, потреба, щоб поодинокі нациї були зорґанїзовані в полїтичні та адмінїстративні тїла, деб їхний обсяг дїловодства був ґеоґрафічно відмежений, при чім одна нация мусїлаб і зречись дечого зі своїх любих, але не оправданих бажань та претенсий в хосен другої нациї, памятаючи на ту максиму, що національне іспованє повинно бути в пошанї саме так, як і релїґійне: але на те в Австриї якось зовсїм не благословить ся. А між тим бодай у нас треба, мовляв, заспокоювати злобу дня, щоб роса очий не виїла, заки сонце зійде. Потреби національної школи у нас такі пекучі, що годї дальше зволїкати.

(Конець буде).

*) Гл. чч. 93—95 „Бук.".

*) З послїдної заяви мінїстра просьвіти (р. 1905) в парляментї виходилоб, що не довго прийдеть ся Словінцям чекати на свій унїверзитет. В. К.

Противалькоголїзм і пропінацийне питанє в Галичинї й Буковинї.

(*Реферат п. Бориса, Русина-купця з Перемишля, на антиалькоголїчнім з'їздї в Будапештї*).

З 1910 роком має щезнути раз на все послїдне середновічне т. зв. пропінацийне право в східних краях держави. Так бодай стоїть виразно в краєвих законах Галичини і Буковини, якими 1889 р. порішено викупити право пропінациї від тодїшних властителїв, дїдичів і тимчасово перенесено се право на краї самі. Тимчасом, бачить ся, надумано ся инакше. Буковиньский сойм уже на осїнній сесиї 1904 р. ухвалив продовжене права пропінациї в користь краєвого фонду, тілько доси ще нема санкциї сего закона. Річ певна, що і з Галичини уживає ся всїх можливих полїтичних способів, щоби спонукати правительство до продовженя нинїшного стану*), і коли правительство на се пристане, галицкий сойм попробує пійти за черновецким.

*) Побоюваня п. референта в сїй справі тепер вже безосновні, право пропінациї не буде рішучо відновлене. *Ред.*

марком, видаєть ся рожевим в лучах заходячого сонця. Всюди гонять худобу на Псьол, роздаєть ся мукане, гострі викрики, де-там настроюють ся до піснї. Веселі звуки сопівки несуть ся від цвинтара. Там біля земельного валу, що огороджує поле померших, зібрав ся гурток хлопців і, не звертаючи нїякої уваги на „дїдові могили" збирають ся танцювати в виду їх. Тополї на кладбищи тихо хитають вершками, протестуючи проти нарушеня мира і тишини на місци покійних.

А тепер, я велика
треба-б мінї чоловіка...

Сьпіває двоє пяних, йдучи на цвинтар. Они торкають ся один другого об плече і кивають ся на ногах, як надломані. У обох блаженні обличча, оба вони похрипли від з'усилля голосно сьпівати: один насадив шапку на вухо, а другий держить її в руцї і дириґує нею, не замітивши, що з неї вилїзли і колихають ся в воздусї ганчірки і торочки прядива. Від цвинтаря несеть ся їм на зустріч дрібний тупіт ніг, з жаром вибиваючих гопаки і палкі хоть тихі звуки сопілки.

Тїни возів стають все довші. Спека спадає. З лугів потягає воню сьвіжо скошеного сїна. Сонце сїло і на небі задумано замерли легкі облаки, ще рожеві від заходячого сонця. Шум поволи стихає, люди умучені клопотами і спекою дня кладуть ся спати на воздусї і під возами. Важко дихають воли, жуючи сїно, форкають конї.

Тепер уже усї звуки виріжнені, виразно чутні, вони й не зливають ся в гомін, що оглушував і опянював в протягу дня. От лунає величча музика. Довкруги слїпого, що грає на фісгармонийцї, стоїть товпа людий мовчазних без шапок і благовійно прислухуєть ся музицї.

— Господа, сим восхва-алим і возблагодарим Творца на-а-шего, — сьпіває слїпець, аккомпонюючи собі на звучнім інструментї. Густі і успокоюючі тони печально вють ся в повітрю над головами набожно настроєних людий, покритих потом і порохом. Одні шепчуть щось — видно як порушують ся їх губи, иньші зітхають. Більшість нїма, неподвижна і глубоко поважна.

А ось від кладбища несеть ся завзята пісня, виконана могучим хором молодих голосів. Гей-гей! — гремить припів. Видно, що ту пісню склали в широкому степу, верхом на конях, в часї походу, старі свободолюбиві лицарі, що проливали свою бурхливу і горячу кров „за віру християньску та вольности козачі"...

— Пойте славу Бога нашег-о-о... яко Он Творец міра і прибіжище челові-і-ков в Нем же обрящем упокоеніе... сьпіває і приграває слїпець.

Надходить ніч.

Декуди уже запалали огники кострів і довкруги їх з далека видно постатї людий, червоненькі в блеску вогню. Приемною сьвіжостю віє з лугів, де Псьол, темний, гарний і бистрий, миттю спішить д' Днїпру і з ним — в море. Зірки запалюють ся.

Надходить ніч...

1897 р.

Право пропінациї є виключним правом шинкованя і продажи горівки, пива і питного меду (в Буковині також молдавского вина) — одним словом: шинкарский монополь в руках дідичів, а тепер в руках краю.

Однакож, коли державні монополї шинкарскі, як от в Росиї, мають, а властиво повинні здержати ніяньство, то в Галичині і Буковині пропінацийний монополь має як-раз противну ціль. Се виказали вже на VIII. з'їзді у Відни п. Дашиньска-Ґоліньска і др. Яросевич, тому я не буду над сим розводити ся.

Виконуванє права пропінациї передає ся через публичні лїцитациї териториями ріжної величини, понайбільше головним арендаторам, а сї підарендовують сей монополь меньшими округами, зглядно громадами. Підарендарі установляють довільне число шинків та шинкарів, накладаючи на них чинші аренди звичайно понад їх силу і завсїгди накидуючи їм лихі напої. Ц. к. дирекциї пропінацийних фондів у Львові і Чернівцях, котрі за головну задачу мають стяганє арендних чиншів, довели сї чинші до незвичайної висоти через використанє лїцитацийної системи.

Першим наслїдком сего є, що шинкарі не годні дорогою ретельного зарібку оплатити тяжкого чиншу аренди, отже шинк стаєсь для них з конечности місцем лихви і всяких иньших нечистих інтересів.

В тім напрямі мусїло в Галичині і Буковині дійти вже до дуже великого лиха, коли могучі прихильні пропінациї чинники самі побачили ся приневоленими спонукати окремий для сих країв закон проти піяньства (з 19. липня 1877), котрий при помочи цивільно і карно правної санкциї був вимірений в першій лінїї проти материяльного визиску населеня по шинках через нечисті інтереси кредитові і т. и. Судових кар за переступи сего закона було 1901 року 17.765, майже тілько, кілько в Галичині є шинків пропінацийних. Ся цифра є найкрасшим доказом на те, що закон проти піяньства є зовсїм не вистарчаючим средством, котрого дїланє останесь розмірно найменьшим так довго, доки не висохне жерело лиха, материяльне перетяженє шинків пропінациєю.

Дуже часто арендатор пропінациї приписує шинкареви випродати в тижни якесь minimum алькоголю, і то під загрозою утрати права вишинку. Під тим примусом (котрий впрочім істнує і без такого виразного приказу, коли зважити надмірний арендний чинш за вишинк, що єго мусить ся заплатити) шинкар, хоч-не-хоч хапає ся усїх можливих способів, щоби тілько випродати як найбільшу скількість алькоголю.

Арендатори пропінациї, маючи великий вплив полїтичний і далеко сягаючу поміч від полїтичних і автономічних властий, дбають о те, щоб увесь рух торговельний і кредитовий на провінциї концентрував ся в пропінацийних шинках і щоби не витворювали ся нїякі иньші місця для таких справ.

Число шинків в якій небудь місцевости зависить не від власти, а від волї самого пропінатора, котрий, особливо в містах, добачує свій інтерес в множеню шинків. Через се не є чимсь рідким в Галичині такі міста, де один шинк припадає на 150 душ населеня.

При обставині, що шинкар мусить давати лише ті напої, які єму доставив арендатор пропінациї, продає ся в пропінацийних шинках народови горівка в сирім станї, із фузлями, а се річ доказана, що така горівка ошоломляє і шкодить здоровлю більше нїж вироблена з ректифікованого спіритусу. Се є причиною, що хотяй пересїчне спотребованє горівки в Галичині є низше як в Шлеску, Моравії і Низшій Австриї, наслїдки пяньства в Галичині й Буковині виступають далеко острійше; се показує також статистика нездібних до війска і божевільних. Тут треба зазначити, що одною з головних користий горівчаного монополю в Росиї зі становища гіґієни є те, що вільно продавати тілько ректифікований спірітус.

Що до пива, продаваного в пропінацийних шинках за дорогі гроші — то сей продукт краєвих покутних броварів, (котрих властителї нераз самі є арендаторами пропінаций) першу ферментацию відбуває... в жолудку консумента!

Так, щоби набити кишенї арендаторів пропінациї, нарід не лиш стає жертвою шинкарской лихви та розпіяченя, але ще і затроюваня в більшій мірі, як в инших краях. І то є правна институция, над котрою опіка полїтичних властий уважає ся за найсьвятїйший обовязок і раз-у-раз заострює ся.

Шинкарство, сей в Галичині і Буковині найнебезпечнійший промисл, є фактично винятий з під впливу промислових властий як з огляду на число шинків, так і на моральну здібність арендаторів і шинкарів, а зданий на приватну самоволю. Нїхто не питає про кондуїту арендатора тай шинкаря. Хто при лїцитациї дає більше, той стає арендатором пропінациї, хоч перед тим мав дїла з карним судом. Потому так само такий арендатор не питає, що за людина установлюваний ним самовільно шинкар.

Тепер мають право пропінациї в Галичині і Буковині продовжити поза 1910 рік в тій цїли, щоби доходи з него, котрими до 1910 року сплачує ся викупно права пропінациї (в Галичині около $8^1/_2$, з містами 12 мілїонів К а на Буковині $1^1/_2$ мілїона річно), обертати на основну санацию краєвих фінансів. Цїль дуже похвальна тай гроші на се нехай ідуть, як тепер, з оплат від шинкарства. Тілько нехай се дїєсь без продовжуваня дотеперішних форм пропінацийного права. Сполучена з лїцитацийними орґіями система аренди мусить щезнути; публичні доходи не годить ся вже стягати в цивілїзованій державі (як се було у Франциї перед Великою революциєю) через арендаторів даючих найбільше. Шинкаря треба раз вже увільнити від економічного примусу висисати нарід лихвою, запоювати і троїти. Треба через полишенє шинкареви волї в поборі напоїв, де хоче, поправити якість консумциї, дати єму змогу не троїти нарід фузлями і невиферментованим пивом.

Шинкарский промисл треба в інтересї публичної морали і безпечности управильнити і піддати під вплив промислових властий. Социяльна полїтика, народна гіґієна, публична мораль і безпечність, одним словом: загальне добро дожидає від нас енерґічного протесту проти заходів головних арендарів удержати пропінацию на цїлі дальші поколїня.

А що становище з'їзду до сего питаня не буде без впливу на дотичні могучі чинники і зможе причинитись до частинного увільненя девяти мілїонів населеня від демона піяньства, — бо безперечно се треба уважати загальною культурною справою, — то позволяю собі просити сьвітлий збір о ухвалу такої-ось резолюциї:

X-ий міжнародний з'їзд в Будапешті для поборюваня алькоголїзму протестує против наміреного продовженя пропінацийного лиха в Галичині і Буковині.

НОВИНКИ.

Чернівцї, 30. вересня 1905.

Скликанє соймів. Цїсарским патентом скликано сойм сольногородский, галицкий і ческий на 10. жовтня, каринтийский на 11., долїшно-австрийский на 12, дальматиньский, шлеский, моравский і тирольский на 16, горішно-австр. і передаруляньский на 17., стирийский на 18., буковиньский на 24., а країньский і Ґорициї й Ґрадиски на 25. жовтня.

Із виборчого руху. Вигляди кандидатури сов. Арт. Малика через послїдні дни значно і то рішучо поліпшили ся. Після вислїду всїх дотеперішних правиборів має вже п. А. Малик 228 голосів супроти 195 Ончула. В виду сего запевнюваня грошолупів про 75 проц. (!!) своїх голосів є просто сьмішні, а тут не треба забувати ще й про те, що правибори має ся ще перевести в Давиденах, Волоскім Банилові, Граничештах і Шубранци, в яких берненьскому Месиї хиба нїчого шукати. Тільки витревати-б нам в завзятю!

Студентскі бійки в Чернівцях повтаряють ся кількома наворотами від трьох днів. Причину до сего дали бурші з „Austr"-иї, побивши кроваво без нїякої причини члена віденьского жид. тов. „Макабея" Сюдмака. Щоб відомстити ся за сей напад, получили ся всї студенти Жиди чернов. університету і молотять Austria-нів, де їх лиш зустрінуть. Досї побито вже студ. Елїяса і Медлїнґера. Вчера розбили жидівскі студенти таблицю Austr-иї на університетї і здемолювали їхню „буду". Жидівскі студенти думають тримати ся сих рішучих засобів, доки не одержать повної сатисфакциї.

Австрийскі офіцири, що в характері аташів брали удїл в рос.-японьскій війнї, дістали високі відзначеня із огляду на цїнні поміченя, які там поробили, на влучні кореспонденциї із поля борби та на добре поведенє, яке все проявляли. По сторонї росийскій були підполковник ґен. штабу Бачані і капітан ґен. штабу ґр. Шептицкий. Оба они одержали ордени желїзної корони із военними декорациями і вже вибрали ся в дорогу домів. В японьскім таборі були капітан ґен. штабу Дані, який дістав також орден желїзної корони із військовими декорациями і надпоручник Ервін Франц, якому надано военний хрест заслуги із военними декорациями. Оба вони поступили поки що до Токіо, де Дані остає й на будуче як австрийский военний аташе.

Країньский епископ — а обнажена жіноча фіґура. Недавно відслонено в Люблянї памятник слов. поета Прешерена. Перед ним мало недавно відбутись й сьвято шкільн. молодїжи, та завдяки заходам католицко-народної партиї, попираної бар. Ґавчом — як говорив на другім засїданю парляменту пос. Тавчар—на се не дозволено, „бо любляньский епископ заявив ся против того, щоб учеників ведено перед памятник, на якім виднїє обнажена жіноча фіґура! Загалом здаєть ся, що бар. Ґавч хоче помочи епископови, щоб із Любляни усунути всї нагі жіночі фіґури. Мінїстер президент нехай тілько поведе оком по сали парляменту, а тодї побачить ріжні дами, що підпирають ґалерию і заглядають до салї із своїми знаменито розвиненими грудьми". (Жива веселість між послами.) „Коли має ся осудити таку стать, яка не допустила ся нїякого иньшого злочину як те, що у неї дївоча грудь незакрита, то тим більше треба осудити сї кариятиди. Колиж президент мінїстрів хоче поводити ся зовсїм коректно..." Пос. Плянтан: „То най стане фабрикантом ґорсетів!" (Жива веселість.) Пос. Тавчар... „то най же предложить законопроект, на основі якого нагі жіночі фіґури має ся в відповідний спосіб обтягати флянелею" (Новий сьміх). Як небудь сей інцідент сьмішний, то всеж таки годї не добачити в нїм нарочної тенденциї великої частини духовеньства, щоб молодїж та народ не шанував своїх великих поетів, як лиш їх поезиї не можуть бути рівнозвучні із катехізмом. Для анальоґії наведемо нагінку, яку від часу до часу уладжують і наші catolicissimi і ortodoxissimi на Шевченка....

Як хитро обкрадають в Росиї? В петербурскім мариїньскім театрі відкрили тепер незвичайно ориґінальне обманьство театральних функціонарів. Там було досї 20 місць і то чи не найлїпших, яких не продавано в касї, бо не було їх на театральнім плянї, однаково вони були все обсаджені. Театральні урядники продавали білети на них на свою руку, ховаючи гроші до — своєї кишенї, що приносило річно скромну сумку 3800 рублїв! Інтерес ішов через цїлих 10 лїт, так що нанїс 40 тисяч рублїв страти, а удавав ся головно тому, що урядники тих місць — як сказано — на плянї не уміщували.

На конґресї природників в Меранї, який розпочав ся дня 25. с. м., беруть із Буковини удїл: краєвий референт санїтарний др. Василь Ключенко, примар др. Стефанович і міский лїкар др. Люттінґер.

Пожежа. Дня 20. с. м. о годинї 1 в полудне зачяла ся в Борівцях стодола М. Кулїєвича. Вітер був так сильний, що зараз заняли ся і всї иньші єго будинки, так що з димом пішло цїле господарство із збіжем і худобою. Погоріз до тла також Кулїєвичевів сусїд Іван Одинак. У Н. Одинака згоріла стодола, а у Мариї Харус і К. Шлезінґера хати. Загальна шкода виносить кілька тисяч. Огонь запалили дїти, граючись сїрниками.

Страйк берлїньских електричних робітників. Великі берлїньскі фабрики електричні як Сіменс і Гальске, Сіменс і Шукерт, Allg. Elektricitätsgesellschaft відповідно до своєї погрози замкнули свої підприємства і видалили всїх робітників числом 11 тисяч, які, не слухаючи зазивів фабричних управ, не вернули до роботи.

Оповістки, іменованя і т. п.

5. Звичайні загальні збори товариства „Шкільна Поміч" в Чернівцях відбудуть ся в комнатах „Народного Дому" в Чернівцях дня 3. жовтня б. р. о год. 6-ій вечером. Коли-б не явило ся відповідне число членів — початок о годинї 7 вечером. На порядку дневнім: 1. Справозданє Видїлу за рік 1904/5. 2. Внесеня видїлу. 3. Вибір нового видїлу. 4. Вільні внесеня. — За видїл: *о. К. Костецкий*, голова. *Др. М. Литвинович*, писар.

Із цк. II. ґімназиї. В осїннім речинци відбув ся іспит зрілости під проводом дир. реальної школи К. Мандичевского. Іспит складало 10 абітуриєнтів і один екстернїст. Між публичними учениками 7 здавало лише поправку. Вислїд іспиту зрілости був такий: 3 публ. учеників репробовано, екстернїстови позволено поправити іспит 1-ого предмету в лютовім речинци, а 7 абітуриєнтів признано зрілими, а між ними Івана Бекула, Омеляна Гнїдого, Володимира Орзу і Омеляна Цїсика.

Загальні збори тов. „Січ" в Шишківцях, що мали відбути ся сеї недїлї 1 жовтня с. р., відложено із причин від товариства незалежних на недїлю **15 жовтня.** — За видїл товариства *Тотоєскул*, кошовий.

Посмертні вісти.

Николай Устиянович, ц. к. проф. ґімн. і радник шк. п. в Радівцях помер д. 29. с. м. по довгій а тяжкій недузї в 65 р. ж. Похорони відбудуть ся в недїлю о 3 год. по пол. В. є. п.!

Із штуки і лїтератури.

Багаття. Украинськый альманахъ. Упорядкувавъ Ив. Лыпа. Выдання О. Л. С. 1905 рикъ. Одесса. Друкарня Штаба Одесского военного Округа. Ст. 265+3 великої 8-ки. Цїна примірника 1 рубель 20 коп. Головний Склад в Одесї у дра І. М. Луценка (херсоньска 52), а в Австриї найлїпше замовляти через книгарню Наук. Тов. ім. Шевченка у Львові (театральна 1).

Ось маємо новий україньский альманах, що має заступати бодай по части лїтературну україньску часопись, якої істнованє ще й нинї видає ся росийським великим полїцаям небезпечним для будучности росийської імпериї! І колиж вже раз належати ме указ із 1876 р. до історії?! Є щось прямо незрозумілого в тупім завзятю росийської бюрократиї, що помимо всїх корисних опінїй ще й до нинїшної днини не знимає ся безглуздої печати їз уст 30 мілїонового народа! „Багаття" — можна справдї назвати альманахом цїлої України: поміщені в нїм твори письменників із Укр. росийської, із Галичини і Буковини. Находимо тут твори Осипа Маковея, Петра Карманського, Мариї Максименкової, Вороньківського, Панаса Мирного, Сергія Павленка, Миколи Чернявського, Любови Яновської, Івана Франка, Модеста Левицького, В. Ткаченка, Грицька Коваленка, Остапа Луцького, Ольги Кобилянської, Романа Гординського, Днїпрової Чайки, Л. Грота, Наталки Полтавки, Ол. Олеся, С. Волоха, Бориса Грінченка, Надії Кабалчич, Миколи Вороного, О. Плюща, Михайла Лозиньского, Гната Хоткевича, Богдана Лепкого, Мариї Колцуняк, Одарки Романової, Стефана Пятки і Евгена Мандичевського. — Входити в розбір сего різнородного змісту „Багаття" на сїм місци нам годї, констатуємо одначе, що він зложений вміло із справдї добірних річий, хоч і тут не обійшло без декільки слабших річий именно між віршами. Та се звичайна річ при альманаху, що годї дібрати твори так, аби вони стояли меньш більш на одному артистичному уровеневи. Не злишним буде згадати, що „Багаття" видано на гарнім папері і новим, вкусним письмом. *(ос.)*

Забави і гри рухові проф. І. Боберского, про які ми вже згадували, можна набувати по цїнї 10 сот. за кожду часть в „Сокільскім Базарі" у Львові (руска 1) з долученем 5 сотиків на оплату почтову.

Оголошеня Кас райфайзеньских.

Надзвичайний загальний збір каси пож. і щад. в Слоб. Комарівцї відбуде ся 8. жовтня 1905. в місцевім Народнім домі о 2 год. по полудню з таким дневним порядком: 1) Справоздане касове. 2) Нарада над пожичкою в краєвім банку. 3) Нарада над докіченем місцевого Народного Дому. 4) Доповняючий вибір старшини. — *Олекса Васільков, Сімеон Леонті.*

Запрошенє на загальний збір Каси пожичкової і щадничої для громади Іпотешти, стоваришеня зареєстрованого з необмеженою порукою, котрий відбуде ся в недїлю, дня 8. жовтня 1905, о год. 2-ій по полудни в домі Йордакія Думенка. Порядок нарад: 1. Має ся установити стан паїв, вкладок і позик; має ся установити, яку найбільшу і яку найменьшу суму позволяє ся одному чоловікови зложити до щадницї каси; має ся установити речинцї виповідженя для вкладок щадничих і речинцї платности відсотків від вкладок щадничих; має ся установити, яку найбільшу пожичку можна одному членови дати; має ся установити стопу процентову для вкладок щадничих і для пожичок (§§ 52 в—е, 59, 63, 65). 2. Має ся ухвалити, що робити з лишними в касї грішми і як роздобути потрібних для каси гроший. 3. Ухвала в справі запомоги краєвої. 4. Вибір касиера, і назначенє платнї для него. 5. Ухвала, кілько має бути членів в радї надзорчій і вибір ради надзорчої (§§ 32, 40, 51). — *Йордакій Думенко.*

Г. ФАЙЛЄС

усувач нагнїток

Чернівцї,

ул. Руска ч. 8.

8 (—)

Друкарня „Рускої Ради“ виконує всїлякі роботи скоро і дешево.

КАНЦЕЛЯРИЯ

друкарнї товариства „Рускої Ради“, отворена

в недїлю і сьвята від 1/2 11 до 1/2 1 год. пополуд.

AUSTRO-AMERICANA.

Австрийске сполучене акцийне корабельно-перевозове тов. в Трієстї.

Правдивий пасажирский оборот до Америки через Трієст-Ню-Йорк.

Іенеральна АҐЕНЦИЯ для ГАЛИЧИНИ і БУКОВИНИ:

Ґольдлюст і Спілка

Чернівцї, ул. Палати краєвої 6.

Для провінций принимає ся аґентів.

58 (3—6) н.

25.000 Корон

виплатить фірма **Georg Schicht, Aussig** кождому, хто докаже що єї мило „Шіхт“ складає ся із шкідливих частий.



МИЛО ШІХТА

(мило з оленем або ключем)

є найлїпше, найвидатнїйше як також і найдешевше.

Вільне від всяких шкідливих складових частий.

68 (8—26)

При закупнї прошу уважати аби кождий кавалок мила був заосмотрений в напись „ШІХТ“ і в оден із знаків охоронних „ОЛЕНЬ“ або „КЛЮЧ“.

Друкарня „Рускої Ради“ в Чернівцях

має на складї

Книги і друки для Кас райфайзеньских.

Я, Анна Чіляк

58 (5—12)



завдячую власному винаходови помади, через котрої уживанє зріст мого волося дійшов до 185 см. довготи. Се є одиноке средство проти випаданя волося, скріпляє і приспішає его зріст, віддає великі прислуги панам, котрим йде о красні вуси і бороду, запобігає передчасному лисеню і сивіню, взагалї чудотворна ся помада вертає волосям так на голові як на бородї натуральну полискуючу баврву. Дїлає она однаково так у молодих як і стариків. Я уживала єї 14 місяцїв.

Цїна одного слоїка

1 зр., 2, 3 і 5.

Щоденна розсилка в цїлий сьвіт

за попереднім надісланем гроший, або за посліплатою. Найлїпше замавляти просто з фабрики:

Анна Чіляк

Віденъ

I., Graben 14.

Головний склад в Чернівцях: **Шмід і Фонтін.**

Заряд друкарнї „Рускої Ради“

звертає увагу інтересованих, що всякі друксорти висилає **лиш** за попереднім надісланем належитости або за посліплатою.

Треба зараз

78 (2—5)

авториз. цив. ґеометра

для поміру ліса а також паньского маєтку середної величини. — Відомість у адвоката Др. Т. Галїпа, Чернівцї, Божнича ул. (Tempelg.) 8.

Перша буковиньска

специяльна робітня обуви і ортопедичне заведенє



ІВАНА ДІКА

абсольвента майстерского курсу ц. к. технольоґічного ремесельного музея у Віднї, і заприсяженого судового знатока

поручає

ВЕЛИКИЙ СКЛАД ОБУВИ

найновійшого крою для пань, панів і дїтий.

Замовленя виготовляєть ся сейчас з заграничних шкір.

При замовленях з провінциї пожадане, аби прислати з'ужитий черевик на міру.

Чернівцї

ул. Руска II, а **Філїя** ул. Ратушева 17. (під „золотою Грушкою“).

5 (—)

Передплачуйте і розповсюджуйте **„Буковину“** Річна передпл. враз із „Рускою Радою“ 20 Кор.

Склад товарів Б. Бальтінестра молодшого

Чернівцї, улиця Головна-Енценберґа ч. 3.

Поручає на сезон осінний ріжні артикули в найбільшім виборі.

Капелюхи. Для панів, хлопцїв і дїтий з фільцу Loden-у, чорні і в ріжних модних фарбах. — Самостійна продаж з ц. к. надвірної фабрики I. Heinz. Ita Віденъ і Josef Pichler & Söhne, Graz. — Великий вибір капелюхів з фабрики P. & C. Habig і ріжних иньших фабрикатів. — Цилїндри і кляки в найновійших фасонах.

Товари обувяні. Склад Тоудиярскої фабрики Ф. Л. Поппера. — Самостійна продаж черевиків живрових з найславнїйшої фабрики Антона Чапека. Великий вибір обуви Chevreaux Boksealf, Glacè, лякерів чорних і в иньших красках, для пань, панів, дївчат хлопцїв і дїтий. Lavn tennis черевики, чоботи і пів-черевики. Склад славник амер. черевиків з Hathaway, Soule & Harington Boston.

Краватки. Найбільший вибір тукраєвих і заграничних фабрикатів. Кождого місяця новости Dersins і найлїпші „Genres“.

Мужеске білє. Найлїпшої якости і в модних барвах, анґлїйскі зефіри, піки полотняне і з шіфону. Ковнярики і маншети найновійшою фасону, хусточки до носа.

Рукавички. Наймоднїйші з тукраєвих як і заграничнних шовків, фулярові, рукавички нитяні і з найлїпшої ирхи.

Шапки. Для пань, дївчат, дїтий ріжного рода в модних красках.

Білє. Для панів, пань і дїтий в найновійших красках. Сорочки сїткові калїсони системи Д-ра Лямана Єґера і всякі подібні товари.

Конфекция дїточа наймоднїйшого рода.

Артикули до подорожи. Валїзи, куфри до подорожи, торби ручні з замочками або без них, нецезарія, міхи, пледи порохівники, ременї, парасолї, етуї, мішки на білє, коші на начене найновійші портмонетки для пань і панів, коци до подорожи і повозів і т. д.

Артикули шпортові. Lavn tennis, склад ракет і куль Сляценґера з Льондону, Тонеда з Віднл. Всїлякі прибори і униформи до тої гри. — Білє для туристів.

Видає товариство **„Руска Рада“** в Чернівцях.

За редакцию відповідає: Іван Захарко.

З друкарнї товариства „Рускої Ради“ в Чернівцях під зарядом Івана Захарка.